

NOTA SOBRE ALFRED ARRUGA I FORGAS, GRAN ESTRABÒLEG I GRAN PERSONA*

NADAL I ABELLA, Josep Maria

RESUM: Referència a l'obra d'Alfred Arruga i Forgas en el camp de l'oftalmologia. Activitat més rellevant en l'estudi de l'estrabologia. Notes sobre la seva personalitat. Estudi de les publicacions. Altres aspectes. Articles històrics. Anecdota.

Paraules clau: Alfred Arruga. Oftalmologia catalana. Estrabologia.

RESUMEN: Referencia a la obra de Alfredo Arruga Forgas en el campo de la oftalmología. Actividad más importante en el estudio de la estrabología. Notas sobre su personalidad. Estudio de las publicaciones. Otros aspectos. Artículos históricos. Anecdota.

Palabras clave: Alfredo Arruga. Oftalmología catalana. Estrabología.

*

Senyores i senyors, es per a mi gran honor exposar la vida d'un gran oftalmòleg, que va fer de l'estrabologia (ciència que tracta de la desviació ocular) una part molt important de la seva vida oftalmològica, acompanyat d'ésser una gran persona en tots els aspectes. Motius per escriure sobre el Dr. Alfred Arruga? Des de que tinc ús de raó (14-15anys) tinc coneixement de la família Arruga, doncs el meu pare Manuel Nadal Vilallonga va treballar allà molts anys. Jo crec, va treballar des del 1927-1928 fins l'any 1953, inclòs durant la desgraciada guerra civil (1936-1939).

A l'Alfred, al "Sedet" (li deien els íntims), el meu pare el va conèixer ben petit (tenia 10 anys) i sempre va tenir una bona amistat i relació amb ell.

L'Alfred sempre em deia "el teu pare m'ha ensenyat a fer les graduacions de la vista!!". L'any 1953 el meu pare deixà la clínica. L'Alfred tenia 37 anys. Jo li vaig seguir el seu camí científic i assistencial.

Josep M. Nadal i Abella

LA BIOGRAFIA ELEMENTAL ES CONEGUDA

Neix a Begur (Aiguablava), empordanès del 1920; un noi i tres noies va ésser per sort, de la quinta del biberó, però una oportuna pneumònia l'obliga a sortir d'Espanya durant la desgraciada guerra civil (1936-1939).

Torna de Suïssa, estudià a la Facultat de Medicina de Barcelona, notes "justetes" amb excel·lent d'oftalmologia (Dr. Soria).

Acabà la carrera 1949, llicenciatura amb excel·lent, Doctorat 1953, amb la tesi "substitución de los medios transparentes de los ojos por polímeros sintéticos". La primera tesi que es llegeix a Barcelona (data proporcionada pel Dr. Simón Tort, ell va ésser el segon). En aquella època tothom havia d'anar a Madrid personalment a defensar-la amb tots els inconvenients i despeses que representava.

Comunicació sol·licitada 1953- Bilbao sobre "Plàstics en oftalmologia".

La gran ponència sobre estrabismes: Diagnóstico y tratamiento del estrabismo 1961- Tres tomos- Bíblia dels oculistes. Treball de tres anys, dissabtes i diumenges segons cita Gomez de Liaño a Madrid. El Dr Gomez de Liaño, expresident de la Societat Espanyola de Estrabologia durant molts anys, era un gran amic del Dr A. Arruga.

LLOCS TREBALLATS

- Hospital Clínic (Ajud. de classes pràctiques).
- Dispensari Camitas blancas (Dr. Roviralta).
- Dispensari del Angels amb el Dr Deó (Carrer València- Balmes)
- 1949-1951-1953, Leed General Infirmary amb Dr. Foster (anys molt feliços els passats a Anglaterra).
- Oftalmòleg. Casa Provincial de maternitat.
- Metge col·laborador i agregat de l'escola professional d'oftalmologia durant 5 anys.
- Metge per concurs-oposició de l'Hospital Clínic adscrit a la Clínica Oftalmològica amb el nº1.
- Fundà una subsecció d'estrabologia en l'Hospital del Clínic que dirigeix amb el Dr. Ángel Fernández i Drs. A Sabala i Ferran González, molt estimats i ja traspassats (+).
- Cap de Servei de l'Hospital Sagrat Cor juntament amb el Dr. Palomar Petit (1971-1976).
- Treballà a la seva clínica amb altres col·legues. Els últims anys a la privada, en el seu nou despatx del Carrer Modolell.

PREMIS OBTINGUTS

- El màxim premi “ Prickler “ com estrabòleg (provenia d'America-USA-San Francisco) donat en el congrés Internacional de Kyoto.
- Premis Indo.
- Premi Congrés Luso Hispano Brasileiro Rio Janeiro amb col·laboració amb el Dr. Palomar Petit 1972, igualment el de Barcelona sobre coroiditis macular i coroiditis serosa central.

ASPECTES DE LA SEVA ACTIVITAT

Farem l'exposició-estudi d'Alfred Arruga:

1. Com a soci de la secció de història i Humanitats (dependent de la S.E.O)
2. Com a oculista polivalent (general, cataracta, estrabologia, retina).
3. Com a publicista general, o historiador.
4. Com a publicista oftalmològic, historiador, col·leccionista de dibuixos i de cotxes antics.
5. Conclusions del treball.
6. Epíleg final familiar.

SECCIÓ HISTORIA I HUMANITATS

No seria just que la nostra secció d'història i Humanitats (depèn de la S.E.O) a la que tantes sessions havia vingut no li dediquessin unes sentides paraules, i ja li ven fer en el penúltim congrés de Sevilla 2008 amb els Drs. R. Menacho i Daniel Vilaplana.

Era molt amic de Gustavo Leoz, Aguilar, Gómez de Liaño (Madrid), Hernández Benito (Salamanca), Murube (Madrid) , Munoa (de San Sebastián), Dr. Cotallo (de Cáceres). Eren tots de l'escola Granjel de Salamanca i van confeccionar la ponència, la història de la oftalmologia espanyola, que varen llegir a Santiago de Compostela el 1971.

També anaven sempre en la secció de Història i Humanitats els Drs. Menacho, Dr. J Mª Nadal i Dr. González i Drs. Simon de Barcelona.

Ja sabem que era políglota (cinc idiomes correctament) , i de temes tractats moltíssim. Si Gaudi el mata el tramvia perquè no veia (hipermetrop i anisomètrop); nostra pel·lícula-video “La representación del ojo en el arte” ; estudis de Gómez Márquez, de D. Delmiro de Caralt, Dr. Pallarès de Valencia, Dr. Carreras de Girona, de “la asimetría manual-

Josep M. Nadal i Abella

binocular y arte” per Alfred Arruga. Es feia la sessió a última hora del congrés Nacional , les sessions eren divertides i amenes. Alfred sempre tenia el seu comentari.

Jo crec que Alfred Arruga s'ha de considerar en quatre facetes:

1. Oftalmòleg polivalent.

2. Com un metge oftalmòleg “tot terreny”, sobretot en la seva primera etapa d'oculista, abans de passar esser un gran estrabòleg, el millor del últims cinquanta anys com després veurem. Quan Alfred començà, ho va fer a la clínica del seu pare, un del millors oculistes que ha tingut Espanya i Catalunya. La seva clínica del Pasatge Mendez Vigo, tothom la coneixia sobretot polaritzada a la cirurgia de les malalties de la retina, especialment cirurgia de DR. Però també era un tècnic molt bo en la cirurgia de la cataracta (que treia en la pinça) problemes de còrnia (empelt), problema de llagrimall, el que es deia la dacriocistorinostomia amb sac llagrimon i sense sac. La part d'òrbita, neurooftalmologia i estrabisme era més parca i la tenia més abandonada.

3. La sortida de la clínica (1949-1951), pel que sigui se'n va a Anglaterra amb el Dr. Foster de Leeds. Allí es formà com estrabòleg. Tenim gran quantitat d'articles de l'Alfred Arruga escrits a la Revista Espanyola (antiga Societat-Hispano Americana), per exemple un amb col·laboració amb el Dr. Jordi Bruix veterà i senecto de l'hospital Clínic “a propósito del tratamiento de la oclusión de la arteria central de la retina” quadre gravíssim que porta en un 100% a la pèrdua de l'ull.

Tractament actual diferent de la meua joventut fent molta profilaxis del nostre estat circulatori (Exploració del coll, ecodoppler, ja sabem que mitja Barcelona pren Síntrom o similar) que cobreix molt el risc d'embolisme retinià.

1. ARRUGA-LENTE DE RIDLEY I LA CATARACTA

1939, J. Foster- Considerà la possibilitat d'una lent artificial, cristal·lí o lent de plàstic; ja observaven la tolerància dels troços de la carlinga del avió en el ull.

1949-1950, H. Ridley- parla de “Cristalino plástico” en el Congrés d'Oxford que presentà la seva tècnica i els seus primers casos.

1952- en el British Journal els seus primers 27 casos, el material escollit el Transpex (polimetil metacrilat). Descriu la tècnica extracapsular perfecta així com la indicació en les cataractes unilaterals en persones joves.

1953- Inauguració Barcelona del curs de l'Acadèmia Societat Catalana. Pare i fill parlen de la lent de Ridley- una publicació única per guardar. L'Alfred havia comunicat a la Revista espanyola tots els avenços en implants de Ridley però el pare Arruga va dir que ell tenia una clínica privada i no es podien tenir fracassos. Duke Elder, sant pare de l'oftalmologia li va fer molt la contra a Ridley. La cosa costava d'introduir: Passem a l'extracció pel fred (Crioextracció), facoemulsificació més lent. Per fi a Espanya el Dr Manel Quintana y Dr J.L.Menezo introdueixen la lent intraocular però l'Alfred feia ja anys que coneixia els avenços sobre aquestes tècniques.

2. LA RETINA

La retina també la tocava bé. Era de l'escola del mirall pla i còncav, dibuixava el fons d'ull amb la busca dels forats per possible obturació dels mateixos però evidentment molt més àgil en la medicina oftalmològica que amb la medicina quirúrgica. Tant que es parla ara de la cirurgia ambulatoria ja en el 1953 es feia a la clínica Arruga quan el meu pare treballava allí. També va treballar amb el primitiu làser, làser d'Argó i va treballar intensament quan l'any 1968 el seu pare presentà en el Congrés d'Oporto les "mil operacions de DR amb el llac d'Arruga".

Evident, no era un retinòleg punter com el seu pare, però si ben preparat també en aquesta super-especialitat.

3. ESTRABISME

En estrabisme (desviació dels eixos oculars) en las hetefòries (estrabismes latents) en les paràlisis oculars i amb temes de neuroftalmologia havia treballat molt. Va esser president de la societata d'oto-neuroftalmologia a Catalunya.

Recordem la seva ponència d'estrabisme (3 toms). Bíblia ,encara actual dels estrabòlegs.

Hem citat el premi Prizzler (Kyoto).

Josep M. Nadal i Abella

Reconegut el millor estrabòleg dels 50 últims anys.

Va publicar i escriure varis articles amb Alfons Castanera. Eren bons amics i la sang mai va anar al riu.

En tots els llibres d'estrabologia consultats (Mercè Zamora, Malbran, Castanera, Hugonnier, Pigassou, Gómez de Liaño) en tots els capítols i en la bibliografia consta Alfred Arruga.

Havia viatjat Arruga per parlar de l'estrabisme? Jo crec que en poques ciutats del món no havia parlat de l'estrabisme. S'ha d'escriure en quina ciutat del món no havia parlat d'estrabisme. A Europa, en les Amèriques!!

A França era també molt respectat. Així ho deia J. Mawas, gran historiadador ocular.

4. COM A PUBLICISTA OFTALMÒLEG

La font de la publicitat que us presentaré surt d'articles, per mi, bàsics d'Arruga: "Oculistes trànsfuges" i de la Revista de la Societat Espanyola d'oftalmologia on varen col·laborar Rafael Menacho, Josep Maria Nadal, Alfred Arruga i Galo Leoz en el centenari de la fundació d'arxiu. El president de la Catalana era el Quim Arumí i va costar incloure tres catalans a la ponència. L'Alfred Arruga no va tenir cap problema en presentar els oculistes estrangers que havien escrit els arxius. Tot això, junt amb la bibliografia seva i la del seu pare resulta extraordinari.

El Dr Arruga Forgas a més de ser un bon oculista era coneixedor de moltes coses...era un gran historiadador mèdic, un gran conversador. No era un home "bufat". Modest, jo diria en excés. Mireu la seva modèstia, que la majoria de gent desconeixem el nomenament de "Acadèmic Corresponsal" de la Reial Acadèmia 1983. "Tot lo que ha vingut per el nom que arrossego, honrat sempre, ho accepto però no faré blasó", deia als amics, quan parlava del seu 'intim amic Dr Pérez Bofill (Gabriel) del Gabriel vaig aprendre que "una bona obra pot ser útil com a virtut del donant, val ben poc si no és anònima".

Jo que l'he estudiat quelcom, crec que Alfred Arruga, a més de ser un bon oculista era un gran publicista i una persona molt culta. Sabia de tots els articles que feia afins a l'especialitat els tinc guardats i arxivats .¡No tenen pèrdual.

La veritat és que jo, el primer que feia era llegir els seus articles de difusió abans que la part científica de la revista. Recordo el del Dr Buenaventura Carreras, el del Gran Gonin,

Sir Harold Nicholas Lloyd Ridley (1906-2001) "Eminentes sobre ruedas". El frustrat XII Congrés internacional de 1914 amb tots els seus detalls (San Petersburg), "Un siglo H.A. Año excepcional".

Importants publicacions en arxius "Un estudiante de medicina golea al Barça", "Un Hermenegildo Arruga menos conocido", "Asèpsia de otros tiempos " (inenarrable, sense guants, sense tapaboques i menys infeccions que Anglaterra i Alemanya. "Aquellas cenas de Santa Lucia " celebrats en el saló Rosa, amb fotos originals dels nostres progenitors (Drs. Sabala, Dr Nadal, Dr Burch, Dr Rubio, etc.), "El clínico cumple un siglo" 1903. El seu pare surt en el trasllat i en el quadre pintat per Opisso, "Anys 1905-1906 un futur oftalmòleg abat al Barça". (El pare Arruga era un gran futbolero). "Un siglo atrás, un estudiante de Zofingue toma una decisión" (Dr Gonin), personatge idolatrat per la família Arruga, el defineix com un savi, bo, profundament religiós, seriós i bromista, paradògic, modest, generós, prudent, honorat, caute, il·lustrat, aventurer, viu com una àliga, guassó, mordaç, càustic, incisiu i despistat.

J. Gonin es mereixia el Nobel però un compatriota del Comitè li va denegar. El pare Arruga Liró al entrar en la Reial Acadèmia de Medicina i Cirurgia 1951 va fer una gran lloança de ell. Altres articles molt importants: "Augurio de algo grande venidero" (Madrid 1933-Lucerna 1904). Asseu bases per a la curació del despreniment de Retina.

ALTRES AFICIONS

Els cotxes antics; un dia va venir a casa dels meus pares, jo era jove i solter i ens va ensenyar varies llibretes amb dibuixos de cotxes antics. Ell no els tenia, anava amb un 600 atrotinat! Estudis magnífics sobre cotxes antics.

Amb el temps vaig veure que l'aplicava a congressos no viscuts però si figurats, com San Petersburg 1912 explicà que la dona del zar Nicolás II ja era aficionada a tenir-los.

El primer Delaney Belleivable, seguint un Rolls Cabriolet, Rolls Laudalet i Rolls-Royce Silver Ghost.. En un d'ells van introduir el Rasputin en el riu Neva amb dosis de cianur i amb bales al cos, tenint també tenien Rolls, també Stalin, Brezhner malgrat tot, Norbert Bilbey , catedràtic d'ètica diu que es imperatiu utilitzar cotxes elèctrics començant pels polítics. L'oculista Dr. Bordas numerari de la Academia tenia un AUSTRO-DAIMLER, era l'enveja de tots i aquest cotxe constava en la bibliografia d'Alfred Arruga.

Josep M. Nadal i Abella

ALTRES ARTICLES HISTÒRICS

“*Asèpsia de otros tiempos*”. Menys infeccions com si l'aïllament del món espanyol, misèria, mes de mil articles; entre ells, el sabó o si els microbis amb tanta penúria podien ser dèbils, tractar-se en altres latituds, em refereixo en 1945, a Anglaterra durant tres anys que vaig estar-hi.

Un altre article “*També ells mereixen un lloc en l'oftalmologia*”, però el seu treball no va sonar més... Hem de citar Stoewer, Guillem Pellier, Jean Paul Marat. El primer alemany (Stoewer) insinua la ventosa amb aire que Ignasi Barraquer llença al món d'oftalmologia (1917). Guillem Pellier, hàbil cirurgià, prolífic escriptor (algo charlatán). Va néixer en el regnat de Lluís XV. Precursor de l'empelt de còrnia. Vidre amb anell de plata i extracció in toto de la cataracta amb una pinça amb resort. Jean Paul Marat, publicà un tractat d'oftalmologia, va estudiar la visió cromàtica però es va desviar d'estudis. El van matar apunyalat. Va ésser un trànsfuga (als polítics canviar de professió els va fatal).

“*Trànsfuges*”, article que exposa en la Societat Catalana en una festa de Santa Llúcia. El Dr. Josep Roig Raventós, fill del conegut Juan Roig Solé, gran pintor català, tripluritrànsfuga, practicà l'oftalmologia, obstetrícia i la pediatria. La seva gran labor en la maternitat lluita contra la mortalitat infantil. Escriu en la “*Veu de Catalunya*”, contes i poemes “*l'ermità Maurici*”. Numerari de la R.A.M.B. Dr Jaime Salom Vidal, oculista, fill d'oculista i pare d'oculista. Discreció i eficiència en el exercici de la medicina i en el teatre (res de fer-ho en el consultori ni en el quiròfan-teatre).

IMPRESSIONS QUE TENIA ARRUGA

Deia sempre que era molt conscient dels guardons que li hagin pogut caure i poguessin influir el cognom que arrossego, deia també l'havia inspirat commiseració “el ridícul del petulant que experimenta lluint llores i res tan còmode com passar desapercebut”. Com era Arruga o com ell volia ésser considerat?

Permeteu-me plagiar el currículum vital d'un personatge del Popey: “*Jo sóc el que sóc perquè sóc el que sóc i això es tot lo que sóc*”.

ANÈCDOTES EN OFTALMOLOGIA

Sobre Jules Gonin ingeniós, virtuós, pretós, modest, treballador, bromista, càustic, meticulós en el treball, com dibuixant al mirar el fons d'ull i localitzar els forats de la

retina, ho feia amb qualsevol papers i a la dreta li posava un número que tenia que recordar el malalt. No l'oblidava mai el malalt. Parlava 8 llengües.

Jorges Sevrin, d'ell varem aprendre estrabologia, intim amic de Cuppers, Bangerten, flor innata de l'ofalmologia mundial.

Jorge Malbrán, argentí, impressionà a l'Alfredo per la seva eficiència i elegància quirúrgica. No va esser admès en l'hospital per estar les places ocupades, quedant-se fent els camps visuals, feina pesada i enutjosa. Publicà el seu fenomenal llibre de consulta sobre camps quan era metge intern del servei d'Oftalmologia!!!

CONCLUSIONS

Era un oftalmòleg complert però molt polaritzat a l'estrabologia. Va esser una bona persona, amb posat de desmenjat, tímid (la majoria de companys no sabien ni que era acadèmic), conversador incansable i amb tothom!!!

Tenia molts amics de la professió; Dr. Menacho, Dr. Pérez Bofill, Dr. J Mª Nadal, Dr. Quintana, Dr Burch +, Dr Muiños +. Va ajudar a molts col·legues a sortir d'Espanya per la gran relació que tenia amb el Sants Pares de la estrabologia (Cuppers, Bangerter, Bagolini, Thomas, etc).

Quan volia organitzar quelcom mèdic quirúrgic, una picada de telèfon i ja els tenia aquí (vaig veure venir a S. Pau el Dr. Fagioni, altres de l'escola de Lyon) tant nacional com estrangers.

A altres (Dr. Burch, un gran dacriòleg) deia que no coneixia idiomes i li va portar a Alemanya les seves pel·lícules i dissertacions. També perdut aquest any(+).

Va portar moltes ortoptistes (noies que tractaven la part sensorial amb exercicis de la visió binocular) i aparells, sobre tot des d'Anglaterra, generós amb els col·legues, ens regala al desfer la clínica moltes diapositives, la laminilles de preparació de la Tesis "*Etiopatogènia del tractament del D. R*" fetes per al seu pare (1930) i llibres antics oftalmològics.

No voldria acabar la meva dissertació recordant tota la obra de Alfred Arruga Forgas, gran estrabòleg i una gran persona. També he pogut citar i alabar al meu pare Manel Nadal Vilallonga, mort el dia de Nadal de 1960 i felicitar-me de entrar en aquesta casa, per mi no estranya, ja que els meus besavi i rebesavi materns, odontòlegs i molt acreditats en aquesta ciutat (1850-1902), tots dos acadèmics corresponents (Dr. Bruguera Ribes i Dr. Simó Bruguera Martí).

Josep M. Nadal i Abella

Alfred Arruga i Forgas